

Norsk ressurshefte
Norskeksamen TK 31.05.06
HiST, Matteknologisk Utdanning

Faglærer: Sunniva Saksvik

Gjetere raser mot bjørneslipp

For å sikre biologisk mangfold settes det ut slovenske brunbjørner i Pyreneene i Frankrike. Det har satt gjeterens sinn i kok.

Randi Johannessen

Bestanden av brunbjørner i Pyreneene er truet, og for å opprettholde bestanden har de franske myndighetene importert fem brunbjørner fra Slovenia. Dersom de slovenske bjørnene ikke settes ut, vil arten dø ut i løpet av få år, skriver den danske avisen Politiken i dag.

Bitter strid

Der slutter det som skulle bli en suksesshistorie for Frankrikes økologiminister Nelly Olin. De fem bjørnene skulle være et bevis for at myndighetene tar bevaring av naturen alvorlig og at økologisk mangfold er viktig. I stedet førte bjørnene til en bitter strid mellom bjørnemotstandere og forkjempere for bjørnene.

Honningkrukker med glasskår

I Pyreneene holdt lokale gjeterne og bønder store demonstrasjoner i gatene. Og at de bjørnemotstanderne mener alvor, viser metodene de har tatt i bruk. Politikere mottar drapstrusler, og det har også blitt funnet honningkrukker fylt med knivskarpe glasskår.

Sluppet ut i all hemmelighet

På grunn av den sterke motstanden ble de to første brunbjørnene, binnene Franska og Palouma sluppet ut i all hemmelighet i Bagnères-de-Bigorre i slutten av april i år. De tre siste bjørnene ble holdt tilbake i Slovenia fordi gjeterens og bønderens organisasjoner klagde inn vedtaket til den høyeste rettsinstansen i Frankrike, statsrådet. Statsrådet avgjorde at mangfold og bevaring av naturen må komme i første rekke, og dermed har myndighetene fått grønt lys til å slippe ut de tre siste bjørnene.

Redd for sauebestanden

Rovdyr tar mellom 200 og 400 sauer årlig i området, og bjørnemotstanderne mener de innførte bjørnene vil øke tallet dramatisk. I tillegg er gjeterne definert som en truet yrkesgruppe. Motstanderne mener at myndighetene må ta hensyn til gjeterne, ikke mangfold i naturen. De mener også at befolkningstettheten i regionen har blitt så stor at det er farlig å ha ville bjørner i området.

Støtter myndighetene

Majoriteten av befolkningen støtter myndighetenes forsøk på å øke bjørnebestanden. Historisk har det alltid vært bjørner i området, og ifølge bjørneforkjemperne utgjør ikke bjørner den største trusselen mot sauene. De slovenske bjørnene vil bevare områdets unike natur og regionens kulturarv, noe som vil komme alle til gode i form av turisme og økt næringsvirksomhet.

Dette er en artikkel fra **www.aftenposten.no**.

Oppdatert: 16. mai 2006 kl.13:15

<http://www.aftenposten.no/dyr/article1319241.ece>

Hvor mange husdyr tar rovdyra i Norge?

Kristin Straumsheim Grønli 01.okt 2004 05:00

Det er mye forvirring omkring hvor mye sau og villrein som drepes av rovdyr hvert år i Norge. Statistikken over erstatningssaker sier nemlig ikke noe sikkert om hvor mange dyr som er tatt.

Over 90 prosent av alle erstattede sau og tamrein erstattes på bakgrunn av skjønnsmessige vurderinger hos Fylkesmannen, altså uten at det er dokumentert at rovdyr er tapsårsak. Til sammen blir det for eksempel gitt rovvilterstatning for rundt 30 000 sau hvert år. Dette er bare 1,5 prosent av alle sauene som slippes på utmarksbeite hvert år. I tillegg er det altså usikkert hvorvidt alle disse sauene faktisk er tatt av rovdyr.

Sau og tamrein

I Norge har vi dermed ingen presise tall for hvor mange husdyr som blir tatt av rovdyr hvert år. I 2003 ble det søkt om erstatning for 53 400 sauer og lam, og gitt erstatning for 31 800. Totalt var 2 300 sau dokumentert drept av fredet rovvilt. Hvert år slippes rundt to millioner sau ut på beite. Det samme året ble det søkt om erstatning for 43 200 tamrein, mens det ble gitt erstatning for rundt 10 700 rein. Totalt var det bare dokumentert 512 rovviltskader på tamrein dette året. Det er rundt 200 000 tamrein i Norge.

Ti prosent dokumentert tatt av rovdyr

Statistikken over erstatningssaker for sau blir til på denne måten: Husdyreierne sender inn en oversikt til Fylkesmannen over hvor mange sauer de mener har dødd på grunn av rovdyr. I de tilfellene hvor det finnes kadaver, har Statens naturoppsyn (SNO) oppgaven med å oppsøke kadaveret på åstedet og fastlå skadeårsak etter sårmonster. SNO skiller mellom dokumentert og antatt drept av rovdyr. Fylkesmannen tar for seg tapsmeldingene fra bøndene, sammen med materialet fra SNO. I de tilfellene hvor SNO sier at sauen er dokumentert eller antatt drept av rovdyr, blir det automatisk tildelt erstatning, og i tabellene blir disse sauene ført opp som dokumentert tatt av rovdyr. Dette utgjør bare ti prosent av sauene norske bønder mottar erstatning for hvert år.

Skjønnsmessig vurdering

Resten er erstatning som blir gitt etter en skjønnsmessig vurdering hos Fylkesmannen ut fra ulike kriterier. Her handler det om dyr som blir borte uten at kadaveret blir funnet igjen.

- Det går på kjennskap til beiteområde, forekomsten av rovdyr, om det har vært rovdyrskader tidligere år, om den enkelte dyreeier har hatt dokumenterte rovdyrskader gjeldende sesong eller tidligere år, eller om det har vært dokumentert rovdyrskade i samme beiteområde, forklarer seniorkonsulent Morten Kjørstad i Direktoratet for naturforvaltning.

- For SNOs kadaverundersøkelser kan man nok stort sett regne med at begrepene "dokumentert og antatt" er faktisk rovvilt drepte sauer. Det dreier seg om et lite antall, sier Yngve Kvebæk i Foreningen våre rovdyr.

Usikker tapsårsak

- For Fylkesmannens del er det flere spørsmålstegn. For det første kommer saksbehandlers kunnskap og andre subjektive forhold inn i bildet. Som om ikke den personlige dømmekraften er en usikkerhetsfaktor i seg selv, så er selve sannsynlighetsvurderingen et uttrykk for usikker tapsårsak, sier Kvebæk.

- Det blir utøvd en betydelig grad av skjønn i dette arbeidet. Man vurderer om det er mer sannsynlig at rovvilt har forvoldt skade enn at det er andre årsaker til at dyra er borte. Forvaltningen vurderer dette som det reelle tapet på rovdyr. Målet er å erstatte det som tas av freda rovvilt, verken mer eller mindre, sier Kjørstad.

- Det finnes en forskrift som tilsier at man kan erstatte husdyr og tamrein på denne måten uten dokumentasjon. Det er et uttrykk for en usedvanlig og sjelden raushet fra offentlige myndigheters side, sier Kvebæk.

908 eller 34?

- Problemet er at media og alle andre tar for gitt at rovvilt er den faktiske dødsårsak bak de erstattede sauene, eller enda verre: At rovvilt står bak alle tapene som saueeierne melder inn, sier Kvebæk. Han trekker frem et eksempel hvor det sto i avisa at jerven hadde tatt 908 sau i tre kommuner i Nordland i 2003. I virkeligheten dreide det seg om 908 sauer som bøndene hadde søkt om erstatning for. Deretter vurderte Fylkesmannen søknadene og ga erstatning for 661 sau. SNO dokumenterte bare 34 av disse som jervedrept.

- Media snapper igjen opp dette etter en stund, og da skriver de selvsagt at 661 sauer er drept av jerv. Faktum er at bare 34 sauer er drept av jerv. Resten er synsing, mener Kvebæk.

1,5 prosent av alle sauene

I Norge viser statistikken for sau at det blir sluppet rundt to

millioner dyr på beite hvert år. Rundt 130 000 av disse går tapt. Gjennomsnittlig mister altså en norsk bonde 6,5 prosent av alle sauene han slipper ut på beite. De fleste av sauene dør eller blir borte av andre årsaker enn rovdyr. Det kan være årsaker som sykdom, brudd eller forgifting. Det blir gitt rovdyrerstatning for rundt 30 000 sau hvert år. Dette er 1,5 prosent av alle sauene som blir sluppet ut på beite. Som nevnt er det en enda mindre andel som faktisk er dokumentert tatt av rovdyr. Uansett – 1,5 prosent av alle sauene som slippes er ikke noe stort tall, og tross alt blir det delt ut erstatning. Kanskje ikke så rart at skytingen av store rovdyr møter mye motstand.

0,12 prosent er dokumentert drept av rovdyr

I erstatningsoppgjøret for 2003 ble det gitt erstatning for nesten 31 800 sauer, eller nesten 25 prosent av det totale tapet på litt over 130 000 sauer. Bare 2 300 var faktisk dokumentert tatt av rovdyr. Dette tilsvarer ca 1,8 prosent av det totale tapet, eller 0,12 prosent av det totale antallet sau som ble sluppet det året. Det er imidlertid rimelig å anta at mange av sauene det ble gitt skjønnsmessig erstatning for, faktisk var tatt av rovdyr. Det ville være vanskelig å dokumentere dette i ethvert tilfelle.

Hva er drivkraften?

En ny internasjonal studie konkluderer med at effekten rovdyr har på buskap er liten, og studiens forfatter sier vi faktisk ikke har god nok informasjon om dette til å i det hele tatt si at det er noe problem.

En undersøkelse av nordmenns holdninger til rovdyr viser at det ikke først og fremst er effekten rovdyr har på buskapen som er drivkraften bak konflikten mellom mennesker og rovdyr. Andre konflikter, som for eksempel spenningsforholdet mellom by og bygd, er viktigere.

Ny erstatningsordning

Det skal nå utredes et nytt system for erstatningsordningen hvor bøndene får en stor del av erstatningen før skaden er skjedd. Det vil si at de vil få erstatning for i det hele tatt å ha buskap i områder med rovdyr, uavhengig av om det har skjedd skade eller ikke. I tillegg vil det fortsatt bli gitt skjønnsmessig erstatning for udokumentert tap. Det vil kanskje motivere mer til å forebygge rovdyrskade på buskapen, for dersom bonden ikke har en eneste skadet sau, får han alle sauene i behold i tillegg til rovdyrerstatning på toppen. Det er ikke klart om forslaget skal innebære at erstatningen skal være større jo flere rovdyr det er i området – i tilfelle ville det kanskje begrense konflikten ytterligere.

Ikke kriminaliser sexkjøp

KJØP OG SALG AV SEX: Den til dels følelsesladede debatten kan få noen til å tro at prostitusjonen i Norge er enorm og i voldsom vekst. Slik er det ikke. Prostitusjonen i Norge er relativt liten.

LIV JESSEN

KJØP ER VOLD. I Norge har diskusjonene om å kriminalisere kjøp av seksuelle tjenester bølget frem og tilbake helt siden forslaget ble lansert på 1980-tallet. Boken "Bakgater" av Cecilie Høigård og Liv Finstad satte fart i ideen. De mente at å kjøpe sex var vold mot prostituerte og at kjøperen derfor måtte straffes.

Dette var også hovedargumentasjonen i Sverige da landet innførte forbud mot kjøp av sex i 1999. På 80-tallet kom AIDS-debatten. Noen røster brukte AIDS-faren som argument for kundekriminalisering. Vi innførte ikke kundekriminalisering, vi fikk ingen AIDS-epidemi i Norge - og prostitusjonen økte heller ikke.

Ikke bortgjemt.

I Norge går nå to interessante og parallelle debatter. Den ene dreier seg om at prostituerte, særlig svarte kvinner fra Nigeria, selger sex fra feil sted. Både i Stavanger og Oslo viser det seg at disse kvinnene på grunn av hard konkurranse ikke holder seg til de mer bortgjemte prostitusjonsstrøkene. Dette skaper rabalder, og vi ser at ønsker om renovasjon, opprenskning, sanering eller bortvisning lanseres.

Løsningen på problemet er at man enten kan gjøre det forbudt for utlendinger å prostituere seg i Norge slik Oslo-politiet foreslo i 2005, eller som de nå lanserer: Å kriminalisere kjøp av sex. Slik mener de at et ordensproblem skal løses.

I samme åndedrag bruker enkelte debattanter både fra Kvinnefronten og Fremskrittspartiet ord som "prostitusjon har eksplodert i Oslo sentrum siste året", "aggressiv prostitusjon i Oslos paradegate" osv.

Lite prostitusjon i Norge.

Her er det muligens behov for noen faktaopplysninger. Den til dels følelsesladede debatten kan få noen til å tro at prostitusjonen i Norge er enorm og i voldsom vekst. Slik er det ikke. Prostitusjonen i Norge er relativt liten.

Pro Sentret kartla markedet og kom frem til 2500 ulike personer som solgte sex i 2005. Dermed er vi blant de landene i Europa som har minst prostitusjon per capita. Selv om vår hjemlige gateprostitusjon alltid har vært større enn i våre naboland, må man ikke lures til å tro at det er hele bildet. Danmarks totale prostitusjon har alltid vært større enn hos oss, mens Sverige alltid har operert med lavere tall enn oss også før kriminaliseringen.

I Norge har det kommet mange nye, utenlandske kvinner for prostitusjon, norske kvinner er blitt konkurrert ut. Et eksempel: Gateprostitusjonen i Oslo var utelukkende norsk for fem år siden. I dag er de norske kvinnene "borte", mens de utenlandske har overtatt.

Slutt på menneskehandel?

Den andre debatten som går er hvorvidt kundekriminalisering kan sies å løse problemet med menneskehandel.

Bakgrunnen for menneskehandel er fattige kvinners ønske om å flytte til det rike Vesten for å skape et anstendig liv for seg og sin familie. Dette utnyttes grovt av kriminelle som enten "tvinger" eller med mer finurlige metoder organiserer veien inn i Schengen for henne.

Utsatt for tvang.

Så lenge vesteuropeisk immigrasjonspolitik er såpass restriktiv, finnes det et godt marked for utnytting. Hvor mange av de utenlandske kvinnene i Norge som er utsatt for direkte tvang av en bakmann, er det ingen som vet. Men trolig er det langt flere enn de som har identifisert seg. Vil kundekriminalisering løse dette globale problemet? Vil kundekriminalisering ha stor innflytelse på den internasjonale kriminaliteten?

Politiet klager i dag over at det er vanskelig å få kvinnene til å vitne i menneskehandelssaker. Vi tror ikke kvinnene blir bedre vitner om vi skyver mer av markedet over i illegalitet. Helt siden den første handlingsplan mot menneskehandel kom i 2003, har den norske parolen vært: Ta bakmennene og beskytte kvinnene.

La oss fortsette langs denne linjen og ikke minst bli bedre til å håndheve de allerede strenge lovene vi har i dag som skal bekjempe menneskehandel. Ikke minst kan vi også bli bedre på å hjelpe kvinnene, men da på deres premisser. Vi hjelper ikke de prostituerte ved at de blir skjøvet mer over i hendene på kriminelle.

Vi må spille på lag med kvinnene, ha en utstrakt hånd inn i prostitusjonsmiljøene slik at de beholder håpet om et annet liv.

Sveriges kampanje.

Sverige kjører en steinhard kampanje - av noen kalt "The Swedish Road Show" - for sin "sexxöps-lag". De mener å ha løst både prostitusjonsproblemet og nå menneskehandelsproblemet med denne loven.

Det offisielle Sverige har aldri villet evaluere loven, men slår bombastisk fast at den virker. "Ute av øye og ute av sinn" kan være en strategi, men kanskje ikke alltid den beste.

Gjennomsiktig samfunn.

Kanskje det er helt andre forhold som styrer markedet enn straffelov alene? At vi har en levende debatt tror jeg påvirker, likeså at vi har et egalitært og til dels gjennomsiktig samfunn hvor de fleste har barrierer mot sexkjøp. Syv av åtte norske menn har aldri kjøpt sex.

Myndighetene har nå lansert flere tiltak som retter seg mot kundene. La oss se effekten av disse før vi roper på straffeloven. Verdt å merke seg: Vi har ingen indikasjoner på at kundegrunnlaget har økt den siste tiden. Da hadde jo ikke markedet vært så presset som nå.

Hjelpetiltak når i dag ut til store deler av markedet. Pro Sentret alene dekker tre femtedeler. Vi kan til og med få kontakt med mange av de utenlandske kvinnene enten de er her frivillig eller som en del av organisert kriminalitet. Ved en ytterligere kriminalisering vil mye av markedet bli skjult og kvinnene overlatt til seg selv eller til kriminelle.

Det vil være et svik mot dem vi ønsker å hjelpe.

Renovasjon av gatene.

Mitt ønske er at politiet i høyere grad enn i dag kunne ta i bruk det lovverket vi allerede har mot for eksempel menneskehandel. Å kriminalisere kundene - eller for den saks skyld hele prostitusjonen - vil kanskje fungere som en renovasjon av gatene. Da kunne man jo heller tatt politivedtekter i bruk enn straffelov. Men vil prostitusjonen forsvinne?

Forskyver problemene.

Å kriminalisere er bare en måte å forskyve problemene på. Man løser ingenting. "Tubeeffekten" er velkjent, vi så den sist da Plata ble ryddet. Rusmisbrukerne dukket bare opp igjen i Skippergata.

I Sverige har man redusert den synlige gateprostitusjonen med 41

prosent, men samtidig skjøvet den under jorden eller dumpet den i naboens hage. I verste fall en feig løsning - i beste fall lettvint. Vi skal ikke ha klokkertro på at et strengt lovverk vil løse alle prostitusjonsproblemene for oss.

La oss heller være aktivt med i den internasjonale dugnaden for å bekjempe menneskehandel.

Da Bill Clinton holdt foredrag i Norge sist, sa han at globalisering for ham betyr gjensidig avhengighet. Derfor bekjemper vi ikke prostitusjon, AIDS, ordensproblemer eller global fattigdom med kundekriminalisering.

Dette er en artikkel fra **www.aftenposten.no**.

Oppdatert: 12. mai 2006 kl.00:03

<http://www.aftenposten.no/meninger/kronikker/article1314432.ece>

Avslørt av juksedetektor

- Bergensstudent tatt, skrev av fra nettet.

ASTRID MELAND

Fredag 22.04.2005, 09:08, oppdatert 10:26

Programvaren som Universitetet i Bergen har kjøpt inn for å stoppe juks betegnes allerede som en suksess.

Det er over 2000 studenter på Ex.phil som har blitt kontrollert av juksedektoren Ephours, som er en programvare som sjekker studentenes eksamensbesvarelser. En students besvarelse er stoppet på grunn av sterke mistanker om juks.

- Den faglige komiteen som vurderer dette mener det er et klassisk eksempel på avskrift fra nettet, sier prosjektleder Monica Sagstad Kolding ved Universitetet i Bergen til Dagbladet.no.

Denne studentens besvarelser går nå videre til en siste gjennomgang. Dette arbeidet er ikke ferdig ennå, men alt tyder på at studentens besvarelse ikke godkjennes.

Kan bli utvist

Det er kvalitetsreformen med det økende antallet hjemmeinnleveringer og slutt på skoleeksamen som har ført til at Universitetet har sett behovet for en juksedetektor. Når studentene har tilgang til alle hjelpemidler på eksamen faller flere for fristelsen til å skrive av eller levere andres oppgaver. Reaksjonen mot studenten som er tatt i juks er ikke klar ennå.

- Studenter som avsløres i plagiat kan risikere ulike grader av reaksjon, avhengig av hvor grov avskriften er. Den mildeste reaksjonen er annullering av eksamen i det aktuelle kurset. Er graden av plagiering grovere, kan studenten i tillegg utestenges fra universitetet i ett semester og i verste fall for to semestre, sier Kolding.

4200 oppgaver sjekket

Over 4000 eksamensbesvarelser fra Ex-phil-studentene ble kjørt gjennom programvaren som sier fra når det er for mye samsvar mellom besvarelsen og eksisterende materiale. Systemet fungerer slik at innleveringene fra studentene kjøres opp mot en base med milliarder av gamle tekster. Slik stoppes avskrift av andres innlevering, plagiering fra nettet og fra fagbøker.

- Av de 4200 oppgavene som gikk gjennom antiplagieringssystemet

fikk vi 801 treff i systemet, forteller Kolding.

Ansatte gikk så gjennom de 801 besvarelsene som programvaren stoppet. Det ble snart klart at det i de fleste tilfellene ikke dreide seg om virkelig juks, men treff i Ephorus på grunn av samsvar referanselister og oppgavetekster.

I basen til Ephorus ligger for eksempel tidligere eksamensbesvarelser og tekster fra typiske juksenettsteder som [Skolesiden](#) og [Propaganda](#).

En suksess

- Vi satt igjen med 16 besvarelser som måtte undersøkes nærmere. De gikk til en faglig komité som gikk gjennom besvarelsene grundig. Komiteen godkjente 15 besvarelser. Bare denne ene besvarelsen mener komiteen er et klart plagiat, sier Kolding.

Før juksedetektoren ble tatt i bruk i Bergen ble elevene informert grundig om det nye tiltaket. Universitetet har lagt ut informasjon på nettet om tiltaket og har laget informasjon om riktig kildebruk. Så langt mener Universitetet tiltaket har vært en suksess.

- Vårt hovedmål er at dette skal ha en preventiv virkning og det ser ut som vi har opplevd en forbedring. Vi mener det er mindre plagiering nå og vi har fått mer oppmerksomhet på riktig kildebruk, sier Kolding.

Juksedetektoren skal nå brukes på Ex.phil i en prøveperiode på tre år. Om andre fag skal inn i prosjektet vurderes fortløpende.

<http://www.dagbladet.no/kunnskap/2005/04/22/429529.html> (15.05.06)

Ikke leder likevel

Frps landsmøte vedtok i dag at Siv Jensen skal være formann i partiet.

GARDERMOEN: Det fleste partiene i Norge har gått bort fra ordet 'formann' for ledervervet. Carl I. Hagen var en av de aller siste *formenn* i norsk politikk. Lørdag ble Siv Jensen, partiets første kvinnelige leder siden stiftelsen av Anders langes Parti på Saga Kino i 1973, valgt til «formann». Og hun har vært «nestformann» i sju år. Søndag skulle landsmøtet etter planen vedta å endre vedtektene slik at tittelen til Siv Jensen ble det mer kjønnsnøytrale 'leder'.

- Forfeilet kjønnskamp

Men før avstemningen gikk partiets kulturpolitiske talsmann Ulf Erik Knudsen på talerstolen, og argumenterte mot tittelendringen.

- Jeg synes formann er en tradisjonell og flott tittel vi bør beholde. Siv har allerede vært formann i ett døgn, og hun kan leve med det å være formann, sa Knudsen.

Og fortsatte:

- Vi skal ikke alltid legge oss flate for sekstiåttre og sosialdemokrater, som - huff og huff - ikke kan ha mann i tittel. Det er forfeilet kjønnskamp.

Kvinner stemte for «formann»

Dermed var det klart for votering. Siden dette var en vedtektsendring måtte det to tredjedels flertall til. Men 93 delegater - derav mange kvinner - valgte å stemme i mot å endre fra «formann» til «leder». Dermed falt sentralstyrets endringsforlag, og Siv Jensen fortsetter som «formann».

Avgått formann Carl I. Hagen støttet forslaget om å droppe formanns-tittelen.

- Når alle andre partier bruker «leder» er det litt rart å bruke «formann», sa Hagen etter avstemningen.

Betyr ingenting

- Jeg tror Siv kan leve godt med å være formann. Dette betyr ingenting, sier Siv Jensens mor Monica Kjelsberg til Dagbladet.no.
- *Men hun er jo kvinne, og det er en tittel med mann i ?*
- Det blir sånn kvinnekamp, sier Kjelsberg, etterkommer av den kjente kvinnesakskvinnen Betzy Kjelsberg.

Og hovedpersonen selv?

- Tittelen skjemmer ingen. Jobben min er den samme uansett, sa Siv Jensen til Dagbladet.no etter sin tale.

<http://www.dagbladet.no/nyheter/2006/05/07/465495.html> (14.05.06)

Kvotering av kvinner, fordeling av makt

Næringslivsledere er jevnt over velvillig innstilt til kvinnelige ledere. Problemet er at de ikke klarer å omsette sine målsetninger i praktisk handling. Kvotering er et redskap til å nå også de mål næringslivet har satt seg. Det er et nødvendig onde for å disiplinere næringslivsledere til å handle som de prediker.

«La styrene i fred!», ber Dagens Næringsliv på lederplass fredag 13. august. Avisen liker dårlig statsråd Valgerd Svarstad Hauglands ønske om å innføre kjønnskvalotering til private styreverv. Statsråden bør heller starte oppryddingen i eget hus, ikke i naboens, er rådet fra avisens lederskribent.

Forslaget om kjønnskvalotering er satt fram i forbindelse med revisjon av likestillingsloven. Mitt opprinnelige forslag var å innføre kjønnskvalotering i virksomheter der staten har aksjemajoritet. Regjeringen vil gå ett skritt lenger og innlemme også privat næringsliv. Det er ikke meg i mot.

Hvorfor skal vi ha kvinner i maktposisjoner? Det finnes tre svar:

- 1 Kvinner har en annen erfaringsbakgrunn og kan dermed bidra med andre synsvinkler. Økt mangfold kan heve kvaliteten på de avgjørelser som tas.
- 2 Kvinner besitter høy kompetanse. Ved ikke å rekruttere kvinner, går man glipp av disse ressursene.
- 3 Kvinner og menn skal ha like reelle muligheter. Det er ikke noen menneskerett å inneha et styreverv, men når vervene systematisk går til menn, kan man snakke om en strukturell diskriminering av kvinner.

Kjønnskvalotering er et virkemiddel for å få flere kvinner inn i maktposisjoner. Kvotering betyr å forbeholde en andel, i dette tilfellet styreplasser, til det ene kjønn. Ved moderat kvotering stilles det krav om at den kvoterte skal ha like gode, eller tilnærmet like gode kvalifikasjoner som kandidaten av motsatt kjønn. Ved radikal kvotering er kravet at den kvoterte skal være kvalifisert. Kravet om kvalifikasjon gjelder altså selv om man tar i bruk kvotering. Det er ingen motsetning mellom det å være kvotert og det å være kvalifisert. Dette kan ikke sies ofte nok.

Kjønnskvalotering brukes innen utdanning, i politikken, i arbeidslivet og i offentlige utnevnte råd og utvalg. I tillegg brukes kvotering i mange andre sammenhenger enn kjønn. Geografisk tilhørighet,

alder og organisasjonstilknytning er faktorer man tar hensyn til i mange ulike sammenhenger. Blant annet ser vi det i de politiske partienes nominasjonsprosesser.

Kjønnskvolterung er like fullt et omstridt virkemiddel. De viktigste motargumentene kan deles inn i tre:

- 1 Det er ikke likestilling å gi fordeler til det ene kjønn. En slik prinsipiell argumentasjon føres gjerne av FrP-politikere. Standpunktet reduserer likestilling til ikke-diskriminering, og man mister den dimensjonen som går på å fremme likestilling. Kvinner og menns utgangspunkt er ikke likt. For å oppnå reell likestilling er det ikke tilstrekkelig å hindre forskjellsbehandling, man må også aktivt sette i verk tiltak for å fremme likestilling.
- 2 Kvotering senker kompetansen. Dette er hovedargumentet for menn i dress. De uttaler gjerne at næringslivet må velge den best kompetente uavhengig av kjønn. Eller som NHO-sjef Finn Bergesen jr. uttalte til VG tidligere i sommer: «En kan ikke sette til side dyktige mennesker i et næringsliv for å få en kvinnekabal til å gå opp». Det er vanskelig å se sammenheng i NHOs argumentasjon når det gjelder kvinner. På den ene siden er de opptatt av å få kvinner inn i maktposisjoner fordi deres kompetanse er en ubrukt ressurs, på den andre siden mener de styrenes kompetanse blir dårligere ved å kvotere inn kvinner. Hvis det finnes så mange ubrukte kompetente kvinner der ute som NHO mener, skulle det ikke by på problemer å fylle opp en kvinnekvote i styrerommene.
- 3 Kvotering skader kvinnene. Dette argumentet framføres både av «menn som vil kvinner vel» og av kvinner selv. Deres hovedbudskap er at kvoterte kvinner vil føle seg underlegne, og vil bli oppfattet som et B-lag. Særlig unge, selvsikre kvinner tar avstand fra kvotering med begrunnelser som at de vil bli vurdert ut fra sine faglige kvalifikasjoner, ikke ut fra kjønn. Realiteten er at man ved kvotering blir vurdert både ut fra dyktighet og ut fra kjønn.

Kvinner har alt å tjene på kvotering. Kvotering er en effektiv måte å heve kvinneandelen raskt. Dermed unngår man enslige kvinner som blir satt til å ivareta de myke verdier. Paradoks: Flere kvinner gjør kvinnene mer synlige som individer, ikke bare som kjønn. Kjønnskvolterung kan altså bidra til å løfte kvinnene ut av kjønnsstereotypen.

Det finnes flere gode eksempler på vellykket bruk av kjønnskvolterung. For to år siden var det bare 8 prosent kvinner som ble opptatt til det femårige studiet ved linjen for datateknikk ved Norges teknisk-naturvitenskaplige universitet i Trondheim (NTNU). En egen opptakskvote ble opprettet for kvinner. I dag er hver tredje

nye student en kvinne.

I politikken har de fleste partiene etter hvert lang tradisjon for å kvotere kvinner. Det har vært en vesentlig grunn til at vi ligger i verdenstoppen når det gjelder politiske verv. Men det er et tankekors at mens vi skryter av vår høye kvinneandel i politikken, klager vi over mangelen på menn i skolen. Forunderlig nok er kjønnsbalansen i skolen og politikken den samme. En av tre lærere er menn, en av tre politikere er kvinner.

Likestillingsloven har allerede en bestemmelse om kjønnskvoltering i offentlige oppnevnte råd og utvalg. Den har hatt stor effekt. I det store og hele klarer nemlig det offentlige å oppfylle kravet om at hvert kjønn skal representeres med minst 40 prosent.

Et viktig poeng i alle disse tre eksemplene er at det ikke er gått dårligere der kvinnene har kommet inn. De kvinnelige datastudentene leverer like gode eksamensbesvarelser som sine mannlige medstudenter. Kvinnelige politikere på lokalt- og nasjonalt plan har ikke satt Norge over styr. Og ingen har påvist eller klaget over at kvaliteten på offentlig utvalgsarbeid har gått ned etter at kvinnene kom med.

Det står ikke bra til med kvinneandelen i norsk næringsliv. 5 av 500 toppsjef er kvinner. Det er én prosent. Situasjonen i bedriftsstyrene er ikke bedre. Kvinner er så og si fraværende i styrerommene. Selskaper som Kværner, Aker RGI, Orkla og Hakon-Gruppen har ingen kvinner i sine styre. Enda mer fraværende, om mulig, er kvinnelige styreledere. Det er synd, fordi lederjobben er den mest synlige. Flere kvinnelig styreledere vil gi flere forbilder for unge jenter og derigjennom flere kvinner blant fremtidens lederkandidater.

Heller ikke i staten finner vi kvinnelige styreledere. I svært mange tilfeller er det den aktuelle statsråden som utnevner styreleder. Det betyr at statsrådene selv kan gi kvinnene ledende posisjoner dersom det er ønskelig. Men kvinnene får ikke den tilliten. Ledervervene er forbeholdt menn, mens kvinner får vervet som nestkommanderende. Kvinner kommer aller mest til kort i det private næringsliv, men situasjonen i staten er heller ikke bra. I virksomheter der staten har aksjemajoriteten er det mennene som utgjør majoriteten i styrene. Et hederlig unntak er Postbanken, hvor fire av syv styremedlemmer er kvinner, og kvinnene altså er i flertall. Gjennomsnittet for alle bedriftene samlet er på 32,8 prosent. Derfor er modig når næringsminister Lars Sponheim i Dagens Næringsliv lover å øke kvinneandelen i styrene til 40 prosent innen utgangen av 2002 i virksomheter hvor departementet

har en stor eierandel. Hans departement er nemlig aller dårligst når det gjelder styrerepresentasjon. I dag er kvinneandelen fattige 25,74 i styrer der Næringsdepartementet har aksjemajoritet.

Næringslivet mener kvotering er unødvendig. De mener likestilling er et holdningsspørsmål, og ber meg ha tålmodighet. Men vi har kompetente kvinner. Og vi har kvinner som vil lede. Hva er det da vi skal vente på? Jeg tror ikke næringslivets ledere kommer til fornuft helt på egenhånd. De trenger et puff bak for å få øynene opp for kvinnelig kompetanse. Kjønnskvotering er en passelig pisk å bruke på dem som har sovet i likestillingstimen. Dessuten må ikke næringslivet glemme at de selv til syvende og sist høster gevinsten av kvinnelig kompetanse.

(Av Anne Lise Ryel, publisert i Dagens Næringsliv 1. september 1999)
<http://www.likestillingsombudet.no/artikler/kvotering.html> (13.05.06)

